

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Martini Bonacinæ Vtrivsque Signatvræ Referendarii
Compendium Omnium Operum de Theologia Morali,
omnibusque conscientiæ nodis**

Bonacina, Martino

Coloniæ Agrippinæ

Iuramentum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41152

Iuramentum.

Vide v. *Adjuratio, Menurcium, Votum.*

1. Iuramentum est invocatio divini nominis in testimonium. Iuramentum aliud verbis enuntiatur, aliud nutu, aut signo, aut manu sublata, aut tactu Evangeliorum, vel reliquiarum: aliud fit per simplicem contestationem, qua Deus in testem adducitur, ut dicendo, *testor Deum, juro per Deum,* &c. Quovis modo fiat, semper est ejusdem speciei. *tom 2. circa secundum Decalogi præceptum, disp. 4. quest. 1. punct. 1. n. 1. & punct. 2. num 1. & 2.*

2. Ad iuramentum sufficit tacita Dei invocatio, censeturque semper iuramentum, dum adducitur creatura in testem, expresso etiam nomine Dei in obliquo, & quoties in creatura specialiter Deus relucet. *ibid punct 1. nu. 3 & 4.*

3. Adhibens verba, quæ quis falso putat importare iuramentum, tenetur vi iuramenti; quamquam is non tenebitur vi iuramenti, si absque intentione verè jurandi, adhibeat verba non importantia verum iuramentum. Et hoc valet etiam si adhibuerit verbum *juro*, aut aliquid aliud addiderit, quod distrahat verbum à propria significatione. *ibid. num. 6. & 7.*

4. Ut licitum sit iuramentum tria requiruntur, videlicet veritas, iustitia & iudicium. Veritas ad iuramentum requisita consistit in hoc, ut jurans non levi, sed probabili conjectura, & prudenter, putet verum esse quod jurat: Iudicium in hoc, ut fiat cum necessitate & reverentia: & iustitia in hoc, ut iuramentum fiat de re licita. *ibid punct. 3. n. 4 & seqq.*

5. Materia iuramenti debet esse res licita, & non peccaminosa, neque indifferens aut impossibilis, aut impeditiva majoris boni, seu divinis consiliis contraria; modo materia illa maneat semper indifferens, vel iuramentum non sit factum in favorem alterius. *ibid. punct. 4. n. 1. & 2.*

6. Iuramentum factum de re prohibita per legem civilem quæ primario & immediatè dirigitur ad bonum publicum, non obligat; obligat tamen iuramentum factum contra legem respicientem bonum particulare, modo non vergat in præjudicium tertii. Lex autem primario respicit bonum commune, quando ex ejus transgressione læditur bonum.

num commune, privatum verò respicit, quando confirmatio primario non læditur. *ibid. punct. 5. n. 1. & seq.*

7. Promissio, aut iuramentum factum contra prius iuramentum, aut contra votum, aut contra priorem promissionem validam non obligat; quia secundum iuramentum & secunda promissio est de re quæ sine peccato servari non potest: gesta verò contra obligationem iuramenti, validæ sunt; nisi aliunde irrita; (nam irritari possunt à jure,) ita revocatio testamenti facta contra iuramentum de non revocando testamento, valida est; sicut & venditio quoque facta contra promissionem iuramenti de non vendendo. *ibid. punct. 6. num. 1. & 2.*

8. Alienatio fundi dotalis facta à muliere cum iuramento contra prius iuramentum factum, illum non alienandi, non valida est; nam jurans non alienare, tacite censetur reprobare alienationem futuram, & censetur nolle contravenire suo iuramento. *ibid. num. 3.*

9. Ex iuramento facto cum animo non adimplendi nascitur obligatio ex vi iuramenti, quia ex contractu celebrato animo non solvendi nascitur obligatio; ergo etiam nascitur ex iuramento facto cum animo non adimplendi. *ibid. punct. 7. num. 5.*

10. Qui jurat fide, seu qui jurat exterius absque animo jurandi, vel cum animo non se obligandi, vel cum animo non adimplendi, peccat mortaliter quovis modo ex prædictis periret, quoties iuramentum rationabiliter exigitur. *ibid. num. 6.*

11. Iuramentum non obligat, quoties error & dolus sunt circa substantiam rei promissæ, aut versantur circa causam finalem, seu quoties jurans secundum prudentem estimationem, non censetur voluisse jurare, si dolum cognovisset. *ibid. punct. 8. num. 3. & 4.*

12. Iuramentum metu gravi extortum, quamvis iniustum, obligat sub mortali, modo sit de re licita: juransque, & postea dubitans, an habuerit animum adimplendi iuramentum metu gravi extortum, tenetur illud adimplere. *ibid. punct. 9. num. 1. 3. & 4.*

13. Non omnibus permissum est jurare judicialiter; nam masculis ante decimum quartum annum, & puellis ante duodecimum, interdicitur iuramentum solemne in iudicio in causis civilibus. *ibid. punct. 10. num. 1.*

14. Iuramentum potest per nuntium vel Procuratorem præstari,

præstari, vel quando lex proprium iuramentum non requirit, & quando nuntius seu Procurator habet ad hoc speciale mandatum; & tunc ille cuius nomine præstatur iuramentum, obligatur, non verò Procurator seu nuntius, ut patet à simili in matrimonio *Ibid. n. 2. & seq.*

15. Iuramentum ex iusta causa licite exigitur ab eo qui creditur pejeraturus: peccat tamen ille qui sine iusta causa petit iuramentum ab eo quem credit pejeraturum, etiamsi ille sit pejerare paratus. *Ibid. punct. 11. num. 1 & 3.*

16. Magis peccat ille qui curat adduci falsum Deum in testem veri, quàm qui curat adduci verum Deum in testem falsi. *Ibid. num. 4.*

17. Non committitur mendacium proferendo verba iuxta alium sensum quàm audientes intelligant; quando verba duplicem sensum habent, licetque uti verbis amphibologicis, quando pateretur quis damnùm iis non utendo: nec dicendus perjurus, qui absque iusta causa utitur æquivocatione cum iuramento: non licet tamen absque iusta causa uti æquivocatione, juransque alio sensu quàm alter intelligat sine iusta causa, tenetur ex vi iuramenti ad servandum id quod jurans iuxta mentem suam intellexit. Quare peccat mortaliter qui crimen suum in iudicio verbis amphibologicis occultat absque iusta causa, modò iudicè interrogetur, & teneatur illud latere. Venditores tamen, qui in vendendis mercibus æquivocando jurant rem suam sibi tantum stetit, non videntur peccare mortaliter præciso notabili damno quod ementibus asserunt. Et qui addit orationi ambiguae iuramentum ad nihil tenetur ratione iuramenti præcisè, videturque excusandus à mortali. *Ibid. p. 12. num. 1. & seq.*

18. Qui habet consuetudinem jurandi, sed non mentiendi, non est in statu peccati mortalis, neque peccat mortaliter, licet non conetur talem consuetudinem evellere: at conjugens ex consuetudine mendacium cum iuramento, peccat mortaliter, si non curet talem consuetudinem extirpare. *Ibid. punct. 13. num. 3. & 4.*

19. Habens consuetudinem jurandi & mentiendi, sed non conjugendi mendacium cum iuramento, tenetur illam consuetudinem sub mortali extirpare, quia censetur esse in morali periculo pejerandi. Potest quis se ab huiusmodi statu peccati liberare, dolendo de peccatis & mala consuetudine, & proponendo se amplius non juraturum, atque adeò non

habiturum talem consuetudinem. *ibidem num. 5 & 6.*

20. Violans iuramentum promissorium deliberate et in re magni momenti, peccat mortaliter; imo etiam violans iuramentum in re parvi momenti serio promissa. *punct. 14 n. 1. & 2.*

21. Emittens iuramentum comminatorium de infligenda alicui poena, quam iuste potest infligere, tenetur iuramentum adimplere; modo ejus adimpletio non sit impeditiva majoris boni, aut non sit sublata causa, propter quam adimpleri debeat. Tunc autem comminatio poenae censetur fieri in ira, & non ad correctionem, dum quis iratus comminatur, cui in eundem errorem labenti non minaretur imposita ira. *ibid. num. 3. & 4.*

22. Obligatio iuramenti non transmittitur praesens successoribus jurantis, quia iuramentum est vinculum personae, quod jurans voluntarie assumit; dicendum tamen obligationem contractus supra quem cadit iuramentum transmitti ad haeredes, modo contractus sit validus, vel iuramento firmetur. *ibid. punct. 15 n. 1. & 2.*

23. Laicus ratione iuramenti conveniri potest, tam coram iudice Ecclesiastico, quam saeculari. *ibid. n. 4.*

24. Iuramentum cadens supra propositum, vel promissionem habentem tacitam conditionem ex intentione jurantis, vel ex dispositione juris, vel ex consuetudine iam recepta, eo modo explicandum est, quo explicatur & obligatur promissio. hinc sequitur eum qui cum iuramento promissum nuptias Bertae diviti, sanae, virgini, bonae famae, &c. quae post promissionem incidit in infirmitatem, vel in paupertatem, vel in fornicationem, non teneri stare iuramento, nec teneri eam vi iuramenti ducere. *ibid. punct. 16. n. 1. & 2.*

25. Iuramentum in dubio ita explicandum est, ut quantum fieri possit minus obliget servata verborum proprietate; propterea iuramentum vel votum non ludendi explicandum est, & intelligendum de ludo illicito, nisi aliter colligatur de mente jurantis, vel voventis; hinc colligitur eum qui iuravit absolute non ludere, non solum non posse nomine proprio ludere, verum neque alieno, nisi aliter quoque colligatur de mente jurantis. Item filius a quo pater extorsit iuramentum non ludendi, donec Roma redeat, ex quo non potest ludere, si pater Romae moriatur. Item qui promittit solvere debitum intra mensem, non tenetur illud in

tra mensem, sed eo transacto solvere. Item Medici non ad-
monentes agrum gravi morbo laborantem, ut confiteatur,
illum que visitantes nondum facta post tertiam diem con-
fessione, peccant peccato perjurii, ubi decretum Pii V. super
hoc est receptum; nisi Confessarius asserat confessionem
posse differri. Hoc decretum non obligat, quando infirmi-
tas non est gravis, nec est periculum, vel dubium ut fiat gra-
vis. Item Medicus non incurrit prædictum casum reserva-
tum, si infirmus nolit confiteri, & periculum est mortis, si à
Medico deseratur. *ibid. n. 3. & seq.*

26 Obligatio juramenti impediri potest ne inducatur,
vel per legem destruentem omnino contractum humanum,
supra quem cadit, vel prohibendo ejus adimplerionem, ut si
ne peccato nequeat adimpleri. *ibid. punct. 17 n. 1.*

27. Obligatio juramenti jam inducta, quatuor modis
tollitur; aut mutatione materiæ, ut si materia juramenti fiat
illicita; aut remissione, seu relaxatione ejus in cujus favo-
rem factum est juramentum; aut tollitur per iritacionem
factam per Superiores, quibus subjecta est materia jura-
menti, aut per commutationem, vel dispensationem. *ibid.*
num. 2. 3. 4. & 7.

28 Qui consentit in juramenta subditorum, non potest
licet absque nova causa ea juramenta irritare: & hoc valet
etiam in patre respectu filii. *ibid. num. 5.*

29. Facultatem habens dispensandi in juramentis, non
potest dispensare in juramento, in favorem tertii facti, & ab
eo acceptato, nisi aliqua injuria præcesserit, vel nisi ita po-
stulet commune bonum. *ibid. n. 8.*

30 Juramenta irritata non reviviscunt post mortem ir-
ritantium. *ibid. num. 6.*

31. Prestans juramentum alicui ratione dignitatis, non
vero personæ, tenetur illud idem successoribus præstare.
Quod si ille, cui factum est juramentum, privetur dignitate,
vel moveatur ab officio, non tenebuntur jurantes servare
juramentum obedientiæ præstitum illi ratione dignitatis,
quia cessat causa ob quam præstitum fuit juramentum. *ibid.*
num. 14. & 15.

32. Non facit contra votum, nec dicitur perjurus, qui
non facit id in quo juramentum auctoritate Superioris fuit
commutatum. *ibid. num. 13.*

Z 2

ADDI-

A D D I T I O.

Juramentum quadruplex est, assertorium, in quo affirmatur, aut negatur aliquid præsens, aut præteritum. Promissorium, in quo futurum affirmatur, vel negatur promittendo. Comminatorium, in quo promittitur malum peccando. Execratorium, in quo sive promittendo, sive asserendo, aliquid affirmatur, vel negatur, sibi apponendo pœnam. Comminatorium, ad promissorium; execratorium ad promissorium & assertorium revocatur.

Dupliciter in juramento peccatur, 1. cum quis jurat per falsos Deos, aut per demonem, quod quidem lethale scelus est; 2. cum in eo tres necessariae conditiones desistantur, veritas, justitia, necessitas.

Veritas triplex est, 1. quando res est, ut dicitur, 2. cum credo rem esse, ut dico, licet non sit, 3. cum quod dico est, ut existimo. Triplex etiam falsitas, 1. cum quod dico, cum re non convenit, 2. cum non convenit cum mente dicentis, licet cum re conveniat, 3. cum repugnat rei & menti. Prima falsitas mendacium non est, sed secunda, & tertia; mendacium enim est, cum homo dicit id, quod mente non credit, quamvis res ita se habeat, ut loquitur. Jurare igitur aliter, quam homo in corde credit, semper, etiam in re levissima, lethale scelus est, nisi incogitantia excuset; jurans falsum, existimans se verum jurare, non peccat, in tribus tamen casibus peccat mortaliter, scilicet 1. cum non adhibuit diligentiam ad veritatem cognoscendam, 2. cum rem dubiam, ut certam juramento affirmat, vel negat. 3. cum jurasset, etiam si scivisset mendacium.

Homo interdum tenetur secundum alterius mentem jurare, 1. cum sponte jurat, non rogatus, 2. cum superior ab eo juridicè juramentum exigit, (nam si judex juramentum exigat contra justitiam æquivocatione uti potest, jurando veritatem, secundum suam mentem.) juridicè quis interrogatur, si præcessit infamia, aut si adest semiplena probatio, aut testis fide dignus. Rogatus de occulto crimine Reip. pernicioso, ut est hæresis pertinax, ab alio patrato, (non à se) tenetur verum dicere.

Venditor rogatus ab emptore, ut rei veritatem juret, æquivocatione uti non potest.

Justi-

Justitia servanda est in iuramento. Illud jurare non licet, quod revelare nefas est, si iniustitia, supra quam juratur, mortalis est, iuramentum erit mortale; si venialis, veniale.

Necessitas, vel utilitas requiritur, ad licitum iuramentum. Jurans igitur rem nullius momenti, aut ea, quæ sine iuramento crederentur, peccat, venialiter tamen, si absit contemptus, & periculum pejerandi.

In promissorio iuramento promittens sine animo adimplendi, semper mortiferè peccat, nisi actus imperfectione excusetur. Promittere rem iniustam, mortiferè, mortiferum tamen; si sola necessitas, aut utilitas desit, veniale.

Qui iuravit quocumque modo rem licitam, animo sese obligandi, tenetur, sub mortali culpa, efficere, quod iuravit, etiam si sit levis, interdum tamen iuramentum servandum non est. 1. Qui rem malam, aut indifferentem iuravit, non obligatur, & si mortale iuravit, peccavit mortiferè. 2. si post iuramentum eius observatio impossibilis effecta est, aut non bona, aut majoris boni impeditiva, aut sublata est iuramenti ratio, 3. ratione modi jurandi, 4. ratione relaxationis factæ ab eo, cui promissum est.

In comminatorio; si malum pœnæ promissum inferre, malum sit, cessat voti obligatio, præterea si accidat aliquid, unde melius sit, non stare, quam stare promissis, ut si mutetur rei status, si credatur illatio mali futura inutilis, aut majoris boni impeditiva.

Iuramenta inferiorum in iis in quibus superioribus ii subijciuntur, superiores relaxare possunt, id est, declarare nulla, lege Azor. *lib. II. cap. 9. §. 10.*

Dispensatio, & commutatio iuramentorum ad Papam & Episcopum spectat, sed sine causa neutra facienda est. Eorum iuramentorum dispensatio & commutatio ad Papam pertinet, quæ, si iuramenta essent vota, ad eundem spectarent, ceterorum ad Episcopum, si iurasti in utilitatem tertii, sine huius consensu, commutatio, aut dispensatio fieri non potest, nisi in pœnam illius, cui factum est, aut ni factum sit vi, metu, aut fraude alterius.

Quæres: An liceat jurare per creaturas. Respond. Esse mortale peccatum, jurare per creaturas, ut in iis propria virtus, & divinitas inesse credatur juxta ritum gentilium. Nam talia iuramenta execratur divina Scriptura, Exod. 23. Resp. 2. licere jurare per creaturas, ut in illis relucet divina

veritas, vel ut sunt effecta Dei. Nam ita juravit Moyses Deut 3. & 4. Resp. etiam licere jurare per creaturas, ut res creatae, iuramento execratorio, tunc enim Deo creatura offertur, qui vocatur in testem, ut in ea iudicium exerceat, si falso juretur. Busæus.

Quæres : An iuramenta coacta etiam ex metu cadentia in virum constantem, sint obligatoria. Resp. esse, si non desint tres conditiones obligatoriae, de quibus *in c. verum* & *in cap. si verò. de jurejurand* quia est illa communis sententia. 3. Quia fieret Deo irreverentia, si non impleretur hujusmodi iuramenta, cum sint Deo teste facta, & sint de materia licita. Busæus.

Quæres : An ratione circumstantiarum perjurium possit fieri veniale peccatum, vel ratione levitatis materiae, vel coactionis, vel ignorantiae, vel inadvertentiae, vel joci, seu intentionis non jurandi. Resp. 1. de levitate materiae in assertorio iuramento perjurium, juxta communem sententiam semper esse mortale, in promissorio vero esse veniale, ut Syl. Sot. Nav. Resp. 2. de coactione, secundum Panorm. & Gloss. perjuria coacta esse venialia. S. Thom. & alii tamen communiter volunt esse mortalia, & ratio est, quia coactio non facit involuntarium perjurium. Resp. 3. De ignorantia, si sit crassa, vel affectata, non excusare à mortali, si verò sit invincibilis & improbabilis, excusari à mortali, & secundum Sylv. etiam à veniali, si debita diligentia sit adhibita. Addit tamen, si quis de re, de qua dubitet, juret, tamquam de re certa, committere peccatum mortale. Resp. 4. De inadvertentia, ea excusari à mortali, quando lingua præcurrit mentem. Resp. 5. De joco, à mortali peccato, de communi sententia non excusare. Quod videtur tantum esse verum de perjuriis per Deum, & creaturas factis, non autem de perjuriis per falsos Deos. Hæc Busæus.

L.

*Ligatum.*Vide v. *Hæres, Substitutio, Testamentum.**Lex. Legislator.*Vide v. *Privilegium.*